

چگونگی طراحی ورودی بنا با توجه به اصول شکل‌گیری معماری آستانگی

سارا دانشمند^{۱*}، عبدالحمید نقره‌کار^۲

^۱ دانشجوی دکتری معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران

^۲ دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران

(تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۱ تاریخ پذیرش: ۹۲/۲/۲۵)

چکیده

فضای بین فضاها، و زمان بین زمان‌ها انرژی متفاوتی را در خود دارند. این کیفیت در آستانگی به نمایش در می‌آید؛ بازه‌ای بحرانی از انتقال که کاملاً از نظر شخصیت از تجربه‌های پیشینی و پسینی خود متمایز است. شخصیت بخشی به این انرژی انتقال برای ساخت فضاها قدرت‌مند که وظیفه اصلی انتقال را بر عهده دارند (آستانه‌ها) ضروری است. چگونگی تجلی «آستانگی» در معماری را می‌توان در بناهای موجود تحت عنوان «معماری آستانگی» به بحث گذاشت؛ زبانی که برای تمام فضاها که بر مسئله انتقال تأکید دارند - یکسان است. از جمله این فضاها آستانه عبارتند از: ورودی‌ها و بازشوها، فضاها گذر و فضاها تقسیم. بنابراین، «آستانه» طیف معنایی گسترده‌ای دارد که کم و بیش ناشناخته مانده است. با توجه به این که اصول شکل‌گیری آستانگی بر چگونگی طراحی انواع آستانه‌ها اثر می‌گذارد، لازم است ابعاد گسترده این واژه نوظهور بررسی شود. این مقاله با هدف شخصیت بخشی به مکان‌های آستانه با استفاده از نَسَخ علمی و از دیدگاه پدیدارشناسی به تحلیل و ارزیابی انواع آستانه‌ها می‌پردازد. آستانگی در ادبیات، پژوهش‌های علمی، فرهنگی و تاریخی، مباحث معماری و نمونه‌های موردی آن جستجو و کیفیت‌های این زبان کاربردی (معماری آستانگی) برای طراحی‌های آینده بیان شده است. در این روش هفت الگو از آستانگی در بحث تغییر و تحول و نو شدن در سلسله مراتب فضایی معماری مطرح می‌شود و انتقال را دوره‌ای بحرانی در فرآیند تغییر و تحول تعریف می‌کند. در نهایت، از چهار دسته مکان آستانه‌ای (آستانه ورود و خروج، آستانه تجمعی، آستانه حرکت انتقالی و آستانه ارتباط بیرونی) در کالبد معماری و شهرسازی یاد شده و تجلی آن‌ها در چهار مقیاس (بنا، واحد همسایگی، محله و شهر) شناسایی گردیده است. با تبیین ورودی‌ها به عنوان یکی از انواع مکان‌های آستانه، پژوهش به نوع خاصی از آن (ورودی بنا) محدود شده است. در ادامه، ویژگی‌های ورودی بنا مستخرج از مطالعات محققان و نیز لایه‌های آن (لایه آشنایی، لایه عملکردی - تماسی و لایه دسترسی بصری) به بحث گذاشته شده است. سپس با توجه به علل چهارگانه تأثیرگذار بر شکل‌گیری هر لایه، ساختار و چارچوبی برای طبقه‌بندی ویژگی‌های هر لایه آن و بیان دستورالعمل‌های طراحی ارائه گردیده است. به کمک این چارچوب می‌توان آستانه‌های ورود و خروج بنا را بر اساس اصول شکل‌گیری معماری آستانگی بررسی کرد و در انسجام بخشی به احکام طراحی آن گام مؤثری برداشت.

واژگان کلیدی: ورودی، آستانگی، سلسله مراتب، مرز.

فهرست منابع و مراجع

قرآن کریم، مهدی الهی قمشه ای، چاپ اول، (۱۳۹۱)، پیام عدالت، تهران.

حائری، محمد رضا (۱۳۷۵)، «طراحی مسکن امروزی و اصول معماری خانه‌های سنتی»، فصلنامه آبادی، سال ششم، شماره ۲۳، زمستان.

دانشمند، سارا (۱۳۸۶)، نقش مفصل در طراحی فضاهای مسکونی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران.

شریفی، سرمه (۱۳۸۰)، «مفهوم حد و ترکیب‌های معمارانه»، مجموعه مقالات دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ۲۹-۲۵ فروردین ماه ۱۳۷۸، ارگ بم - کرمان، جلد چهارم، سازمان میراث فرهنگی کشور.

صارمی، علی اکبر و تقی رادمهر (۱۳۷۶)، ارزش‌های پایدار در معماری ایران، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.

علی الحسابی، مهرا و سارا دانشمند (۱۳۹۰)، «جایگاه و نقش مفصل در معماری دیروز و امروز»، طرح و نماد (صص ۷۴-۵۵)، سال سوم، شماره سوم، بهار و تابستان، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.

عینی فر، علیرضا (۱۳۸۲)، «الگوی برای تحلیل انعطاف‌پذیری در مسکن سنتی ایران»، هنرهای زیبا (صص ۷۲)، شماره ۱۳، بهار، انتشارات دانشگاه تهران.

کارشناس، مجید (۱۳۷۶)، «مسکن، معماری، شهرسازی معاصر و تهاجم فرهنگی»، دانشگاه اسلامی (صص ۴۲-۳۸)، سال اول، شماره ۳، زمستان.

گروتز، یورگ (۱۹۸۷)، زیبایی‌شناسی در معماری، پاکزاد، جهان‌شاه، همایون، عبدالرضا، چاپ پنجم، (۱۳۸۸)، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

گیدنز، آنتونی (۱۹۸۷)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، چاپ دوازدهم، (۱۳۸۳)، نشر نی، تهران.

مغاره، وحید (۱۳۸۶)، دروازه و ورودی شهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.

نادری آزاد، بابک (۱۳۸۰)، «ویژگی‌های عملکردی مسکن در بافت‌های سنتی»، معماری و فرهنگ (صص ۴۳-۳۳)، سال دوم، شماره ۸، بهار.

نقره کار، عبدالحمید (۱۳۸۵)، حکمت هنر اسلامی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.

ولاستون، آرتور ان (۱۳۷۵)، فرهنگ بزرگ کمانگیر، ترجمه سیاوش صلح جو، چاپ دوم، انتشارات کمانگیر و نشر علمی فرهنگی آفیران، تهران.

15. Carson, Timothy L. (2003), **Transforming Worship**, Chalice Press, Available at: <http://books.google.com>.

16. Davies, Nikolas, and Jokiniemi, Erkki (2008), **Dictionary of Architecture and Building Construction**, Elsevier Ltd., First edition. Available at: <http://books.google.com>.

17. Falassi, Alessandro (1987), "**Festival: Definition and Morphology**". In Time out of Time: Essayes on the Festival, 1-12. Albuquerque: University of New Mexico Press, quoted in Getz, D. (2012), Event studies: theory, research and polic y for planned events, 2nd ed., Routledge New York: Routledge. Available at: <http://books.google.com>.

18. Hosseinzadeh Salaty, Saiied Ali (2010), **Salaty English-Farsi Dictionary**, Babylon Ltd.

19. Hubbard, William (1982), **Complicity and Conviction: Steps toward an Architecture of Convention**, MA: MIT Press Ltd, Cambridge.

20. Illouz, Eva. (1997), **Consuming the Romantic Utopia: Love and the Cultural Contradictions of Capitalism**, University of California Press, California. Available at: <http://dyndns.org>.

21. Makagon, Daniel, and Neumann, Mark (2009), "**Recording Culture: Audio Documentary and the Ethnographic Experience**", Hardy, Charles in Oral History, Vol. 37, No. 2, Community and Creativity, autumn, pp. 111-113. Available at: <http://www.jstor.org/stable/40650301>.

22. Moretti, Cristina (2008), "Places and Stages: Narrating and Performing the City in Milan, Italy", **Liminalities: A Journal of Performance Studies**, Vol. 4, No. 1, March. Available at: <http://liminalities.net/4-1/moretti.htm>.

23. Repenning, Sara Spring (2003), **An Architecture of Liminality**, M.S. Thesis, University of Cincinnati, Cincinnati. Available at: <http://etd.ohiolink.edu/view.cgi?ucin1068668764>.

24. Robben, A. and Sluka, J. (2007), **Ethnographic Fieldwork: An Anthropological**

25. Reader (2012.) 2nd ed., **Blackwell Publishing Ltd**, <http://books.google.com>.

26. Simpson, J.A., and Weiner, E.S.C. (1989), **Oxford English Dictionary**, 2nd ed., Clarendon Press, Oxford, OED Online Oxford, 2007.

27. Thomassen, B. (2009), "The Uses and Meanings of Liminality", **International Political Anthropology** 2 (1): 5-27. Available at: www.politicalanthropology.org.

28. van Gennep, Arnold (1960), **The Rites of Passage** (1977), London, Available at: <http://books.google.com>.

29. Wilson, David (2007), **The (LIM) material, Threshold in the American Sacred**, M.S., University of Minnesota.